

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodsori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	--	--

Jövő zsinatunk légköre.

I.

Történeti előzmények.

Az 1867-iki nagy nemzeti kiegyezés nemcsak hazánk, hanem a magyar protestántizmus történetében is korszakot alkotó, bár ez oldalról méltányolva alig volt leginkább azért, mert az épen folyamatban levő események horderejét, sőt biztos körvonalait felismerni a legnehezebb.

Háromszáz óv óta tartotta magát a magyar protestántizmus, és pedig nem méltatlanul, nemcsak saját létele és szabadsága oltalmazójának, hanem első sorban nemzeti legdrágább kincseink, nemzetiségünk és alkotmányos szabadságunk őrének is. Mikor csak fenyegetve voltak, ő szólalt fel, és ha kellett ő fogott fegyvert. S hogy ezen kincsek legalább lényegükben és jogilag megőriztetek, hogy Magyarország a nehéz időkben össze nem tiportatott, hogy Pázmán Péter trivialis de találó és épen e tárgyban használt kifejezése szerint „gallérunk alá nem pökött a német,” ezért az érdem első sorban a protestántizmust illeti. Politikai szereplés volt ez, nem csak vallási küzdelem, és az evangélikus rendek egyszersmind hatalmas politikai pártot is képeztek. A nagy szolgálatokat, melyeket a protestántizmus ilyen minőségben tett, feljegyezte a történelem, de az egész nemzet hálájának legvalódibb beösmérése legjobban az 1790—1-iki és az 1830—1848-ig tartott országgyűléseken nyilvánul, a melyeken a protestánsok sérelmeinél folyt küzdelmekben mint tudjuk, maguk a katolikusok voltak fő-fő szószóllóink.

Ezen politikai szereplés rendes körülmények között ott és akkor végződött volna be, midőn a protestántizmus és a nemzet együtt érték el küzdelmeik célját, biztosítását egyfelől a teljes vallásszabadságnak, másfelől a nemzeti nagy érdekeknek is, tehát az 1848-iki törvényeknél, névszerint a protestántizmus az 1848-iki 20-ik törvényezikknél, mely vallási szabadságát és egyenlőségét teljesen biztosította. — De minthogy 1848 után ismét veszélybe

jutottak mindezen drága kincsek, a melyekért a nemzet vérét ontotta, természetesnek és mintegy hagyományos politikának találhatjuk, hogy midőn a nemzet az elnyomás után először lélekzett fel szabadon, a protestántizmus kezdte meg az egész nemzet javallása mellett a küzdelmet.

1867-ben a nemzet kiegyezett uralkodójával, és befejeztetett a százados küzdelem. — Valyon politikailag örökre-é, azt ki tudná, ki merné megjósolni. Az 1868-iki 53-ik törvényezikk, az 1848-iki 20-ik törvényezikk alapján kimondotta, illetőleg ismételve biztosította a protestánsok vallásszabadságát, s pedig mindkét törvényezikk nem küzdelmek, alkudozások, viták eredménye volt, hanem mint érett gyümölcs hullott a nemzeti törvényhozás fájáról. Voltak kik összehasonlítást tettek, régibb békekötéseink és ezen újabb törvényhozások között és azt találták, hogy a magyar protestántizmusra biztosabb a békekötések alapja. Kétségkívül fényesebbek, ragyogóbbak és nehezebb küzdelmek eredményei a békekötések. De törvény és szerződés magukban véve utóljára is papír és betű, gyakorlati szempontból attól függ biztosságuk, vannak-é garantiák, melyek megtartásukat biztosítják. A békekötések mellé őseink szükségesnek látták külfejedelmek garantiáját, és tudjuk, hogy e békekötéseket mindemellett sem tartották meg soha. Újabb törvényezikkeinknek van egypár olyan garantiája, mely megtartásukat biztosítja, egyik nemzetünk közvéleménye, másik az összes mivelte világ erkölcsi érzése.

Sok küzdelem és erőfeszítés vár még a protestántizmusra, de ezek nem fognak többé politikai természetűek lenni. És ne ámitsuk magunkat, hogy csak vallási küzdelmeink lesznek, p. o. a római catholicismus vagy az ultramontanismus ellen, a melylyel szembeszállani és nem annyira ellenkező pártot, mint ellenkező világnézletet képviselni a protestántizmus örök feladata. Lesznek vagy lehetnek küzdelmeink az állami életnek némely olyan áramlatai ellen, a melyeknek pártolását az államra az ugynevezett modern cultura ráerölteti; pedig bármily tiszteletreméltó a maga nemesebb értelmében ezen modern cultura, bizony sok van

benne ideiglenes értékű divatos experimentálás is, a melyekben mi az államot mindenben vakon nem követhetjük. Mindezen küzdelmeket azonban többé nem mint politikai vagy nemzeti párt folytatjuk, hanem folytatjuk a tudomány és az eszmék fegyverével, és azon sulylyal, melyet ki birunk fejteni protestáns műveltségünk általános színvonalának emelése, vallás-erkölcsi életünk hatása, gyülekezeteink, iskoláink, papjaink folytonos munkássága által.

És e küzdelmek, melyek reánk várnak, nehezebbek és háládatlanabbak. Nem tapasztaltuk-e az utolsó években, hogy saját hitsorsosaink közül többen meghidegültek és meglankadtak az egyház iránt, mióta látják, hogy az egyházi téren való küzdelem, a politikai téren boldogulni akaróknak nem fizeti ki magát; és nincsenek-e olyanok közöttünk, kiknek az egyház melletti buzgólkodásán át lehet érezni, hogy politikai célok elérésére szeretnék az egyházat felhasználni; és nem ösztönszerűleg érezzük-e, hogy ez az irány most a magyar protestantizmusra veszedelmes.

Általában konstatahatja az idők figyelmes szemlélője, hogy a magyar protestantizmus küzdelmeinek a korszellem és a létező tényleges állapotok némileg új irányt szabtak. Végzetes dolog lenne, ha a magyar protestantizmus többsége észre nem venné, hogy nem egyedül az autonomia minden lépten-nyomon való hangoztatásán, egyes kérdéseknél felmerülő gravameneken és panaszokdásokon fordul meg jelenleg a protestantizmus sorsa, hanem azon: képes-e olyan belső életerőt, munkássági kedvet és egységet adni egyházaiba és egyes tagjaiba, a milyen most nincs, de a milyennek lenni kell, ha a magyar protestantizmus multjához arányban elmaradni és süllyedni nem akar.

Ilyen nagy változását az eszméknek leghamarabb nem az egyesek, hanem a többség érzi meg. Először csak homályos nyugtalanság, panaszkodás, csüggettségben nyilatkozik az, mint a kellemetlen orvosság első hatása. De ezek az érzések mégis előkészítik, aggodásba ejtik és fogékonyakká teszik a lelkeket, és bizon többet érnek az önhitt megnyugvánál, vagy a multon csügögő, a jövőt — mert az nem az ő bölcsesége szerint látszik alakulni — megvető és elítélő próféta-ságnál.

Valóban az utolsó években sok jel mutat arra, hogy a magyar protestantizmus többsége — különösen a papság — kezdi érezni a megváltozott idöket. Ballagi Mór, a Prot. egyh. és iskolai lap buzgó szerkesztője, észrevette ezt, mikor azt mondja lapjának ez évi 1-ső számában, hogy „meglepetéssel tapasztalhatni, hogy mennyire változtak a tárgyak, melyek felé az egyházi férfiak érdeklődése fordul; míg ezelőtt csaknem kizárólag az egyház külső viszonyai, közigazgatási és interconfessionalis kérdések fog-

lalkoztatták a közfigyelmet, ma... az egyház pozitív belső érdekeit tárgyalják.“ Ime egy tünemény, nagyjában helyesen észrevéve, de aligha roszul nem magyarázva. Az érdekeltség megfordulásának valódi oka azon ösztönszerű közérzésben van, hogy a protestantizmus működésének iránya megváltozott. A világért sem a zsinat iránt hidegült meg a közvélemény, mint Ballagi mondja, hanem meghidegült a magasabb egyház-politikai kérdések egyedüli feszegetése iránt, és közóhajtás, hogy tétessenek ezen a zsinaton olyan intézkedések, melyek ne maradjanak meddőek, hanem az egyház belsejében új élet kútforrásait nyissák meg.

Rendeztessék az egyházi és iskolai közigazgatás, hozassék be a protestáns egyházba az erőkifejtésre szükséges egység, ébressztessék fel belső bajaink orvoslása iránt a közérzület, teremtsenek új anyagi kútforrások, melyek a szellemi élet emelését is lehetővé tegyék, ilyenformák azok a remények, melyeknek ha nem is egyszerre való megvalósítását — mert a zsinat nem panacaea minden ellen — hanem előkészítését reményli a zsinattól a protestánsok várakozása.

Sürgös teendők.

A magyarországi ágost. hitv. evang. egyház egyetemes felügyelője, báró Radvánszky Antal, mult hó 18-án az 1879. évi 40. t. cikknek életbeléptetése s annak a lapirodalom terén már megindult sokféle magyarázata, főleg pedig a bíróságoknak az 1868. évi LIII. t. cz. kapcsában, a keresztelésnek illetékességére vonatkozó, eddig hozott, egymástól igen eltérő, sőt ellenkező itéletei következtében, egy körlevelet intézett az illető superintendens és kerületi felügyelő urakhoz, melyben előre bocsátja, hogy mindazon felmerült nehézségeknek az oka ott keresendő, mert mindez ideig nem jött létre egy általános, minden vallásos kérdéseket szerves összefüggésben tartalmazó országos törvény, egy alkotmányos államnak pedig főkélléke, hogy a vallásügy kellőleg legyen szabályozva, hazánkban az e részbeni hiány nagyon érezhető, s épen azon körülmény, hogy ilyen törvénynek hiányában vagyunk, s a valláskérdésekre nézve csak szórványosan fordulnak elő törvénykönyvünkben az intézkedések: okozta azt, hogy a keresztelés competentiájára vonatkozólag nem egészen alaposan történt hivatkozás az 1868. évi 53. t. cikkre. Majd előadván azután, hogy mi a nézete a keresztelésről és a megkeresztelt gyermekeknek az anyakönyvbe történt bevezetéséről: aggodalmainak ad kifejezést, mert ugymond szemben a kath. egyházzal, mely felekezeti tekintet nélkül fog keresztelni, szemben a kir. ítélőtáblával, mely a soproni esetben nem talált sérelmet, a protestáns egyház hátrányban áll. Ilyen körülmények közt azon kérdés merül fel, milyen állást foglaljunk el ezen kérdésekre nézve, ragaszkodjunk-e tovább is ilyen viszonyok közt a törvénynek magyarázatunk szerinti érvényesítéséhez; vagy a kényszernek engedve, kövessük-e mi is a keresztelésre nézve a kath. egyháznak eljárását; vagy

végtére szorgalmazzuk-e az országgyűlésen a törvénynek miképeni értelmezését? Hogy tehát ezen fontos ügyben minden superintendentiában egyenlő s így a közegyházban egyöntetű legyen az eljárás, szükségesnek tartja ezen kérdéseket egy tanácskozmányban megvitatni s az eljárás módját a reformált atyafiak egyetértésével megállapítani.

Ezen kívül még egy más ügy is képezhetné szerinte ezen tanácskozásnak tárgyát, ugyanis hírlapokból ismeretes, hogy legközelebb beadja a kormány a polgári házasságról szóló törvényjavaslatát. Nem volna-e az a legalkalmasabb időpont annak sürgetésére, hogy valahára hozná már meg az országgyűlés, az 1848. évi XX. t. cikk alapján, a hitfelekezetek közti egyenjogúságot és viszonyosságot egyes részletekben szabályozandó, s minden vallásos kérdéseket szerves összefüggésben megoldó, s így az eddigi szórványosan előforduló intézkedések helyett egy tökéletesen egészet képező törvényt? ugymond jogosan várva várja a protestáns egyház ezen törvények alkotását, nemcsak azért, mert azt az 1868. évi 53. t. cz. biztosította, hanem azért is, mivel Ő Felsége az 1875-iki országgyűlést megnyitó trónbeszédében, különösen hangsúlyozta a vallás- jelesen a házassági ügynek tárgyalását és rendezését. Ezen tárgyra vonatkozó tanácskozásnak is azonban szerinte a református atyafiak egyetértésével s közreműködésével kellene történnie.

Az ágost. egyház egyetemes felügyelője magas tisztéből kifolyólag, ekképen örökös és figyel, prot. egyházunk hajóját csapkodó hullámokra s mint gondos vezér — tanácskozásra hívja fel a kormányzó testület többi tagjait is, hogy valjon úgy látják-e ők is a fel-fel tünező jeleket, melyek kellő vigyázatot és körültekintést igényelnek. — Nem kételkedhetünk, hogy a superintendens és felügyelő urak, megértik a hozzájuk intézett felhívás nagy horderejét, s elfogadják a főfelügyelő azon nemes intencióját, hogy mindezen kérdésekben a testvér reformált egyházkerületekkel egyezőleg s közösen járjanak el.

A protestantismus egyik veterán bajnokának ama felhívását olvasva, önkénytelenül fölmerült lelkemben, hogy valjon a magyar ref. egyház, midőn most legközelebb márczius 8-án konventét fogja megtartani: nem a helyzet és körülmények által sürgetőleg és indokolva cselekszik-e, ha azon két nagy fontossága tárgyát t. i. az ismeretes 53. §. tárgyában a teendőkre nézve tanácskozik, s a polgári házasság ügyéből fölmerülten sürgetni fogja, hogy valahára alkottassék meg egy országos törvény, mely a vallási ügyeket teljesen szabályozza — fölveendő; annyival inkább, mert midőn a múlt évi szeptemberi konvent alkalmával a tárgysorozat felolvasatott, ott hallottuk, hogy több egyházkerület által hasonló tárgyak tanácskozása kérelmezett, mint például egyik egyházkerület ezen indítványa:

„Jelen felekezeti közti helyzetünk javítása, a jogegyenlőségnek elvalahára életbeléptetése, az 1848. XX. t. cikk alapján; és az 1868. LIII. t. cikknek a vallási sérelmekre alkalmat adó hiányai pótlása és részletesen s a visszaéléseket kizárólag szabatosan leendő szövegezése kieszközlésére, a konvent intézkedjék.“

Majd ezt két egyházkerület is hangsúlyozta: „Miután jelen időkben is gyakran fordulnak elő esetek, hogy az egyházi és iskolai tartozások behajtása végett világi karhatalomra van szükség s e tekintetben segélynyújtást a polgári hatóság sokszor megtagadja, melynek egyik fő oka, hogy

nekünk magyarországi protestánsoknak nincs oly országos érdekű pozitív törvényünk, a melyre támaszkodva, az illető politikai hatóságoktól s tisztviselőktől a végrehajtást egyenesen követelhetnők: tehát ez ügyben annak kieszközlése céljából, az egyetemes konvent kéretik fel a szükséges lépések megtételére.“

A vallási törvény sanctionálása, azaz a törvényt át-hágók büntetések megállapítása stb. tárgyában szinte óhajok merültek fel.

Az is közőhaj tárgyát képezi már régi idő óta, hogy az 1848. XX. t. cz. teljes mértékben léptetessék életbe.

Ezek így lévén úgy vélem, nagy kötelességet teljesítene a konvent, ha midőn a jövő hóban tanácskozásait megtartja: ezen fontos tárgyakat első helyen fölveszi és elintézi, ezt méltán meg is várja tőle a ref. egyház egyeteme, mely a nélkül is még 1879. évben megadta azon megbízatást, midőn felhatalmazta az egyetemes konventet, hogy képviselje a magyar ref. egyházat úgy az államkormány, mint az ország törvényhozó testületével szemben, midőn netalán az egyház törvényes igazai fenyegettetnének.

Egy konventi képviselő.

Az egyházi perrendtartás.

E lapok 3-ik számában az egyházi perrendtartás ügye hozatván szönyegre, szükségesnek látom közzétenni a tiszáninneri egyházkerületnek erre vonatkozó javaslatát, mely egyszerűbb szerkezetben, épen azon elveket igyekszik érvényesíteni, a melyekről az említett cikk szól.

Megjegyzem azonban a következőket:

1. Ezen javaslatban a bíróságok szervezete és a fegyelmi szabályok azért nem foglaltatnak, mert az alkotmányban a konvent által már megállapítottak, és így onnan egyszerűen ide igtatandók.

A fegyelmi szabályokra vonatkozólag pedig, a mi azon észrevételt illeti, hogy a pénz birság a büntetések közül hagyatnék ki, mert az lealázó stb.; — ezen indoklás nem alapos, mert a bűn lehet lealázó, de pénz birságnál még a dorgálás is megalázóbb erkölcsileg; az pedig, hogy szegény hivatalnok sulytatik ily birsággal, ál-okoskodás, mert hát ha hivatalától akár egy időre, akár örökre megfosztatik, mit tesz akkor a szegény hivatalnok és családja? — Épen azért vette föl a konvent a pénz birság sulyos és érezhető büntetését, hogy e nagyobb baj, a kenyér elvesztése előtt, komoly gondolkozóba ejtse a tévelgőket, hogy érezzék, mit tenne elveszíteni az egész jövedelmet, ha annak egy része is nélkülözhetlennek látszik.

2. Az egyházi bíróságok illetékessége ezen javaslatban is tisztán a fegyelmi ügyekre szorítkozik, a mi nem zárja ki azt, hogy a közigazgatási vitás ügyek is ezen bíróságokra ruháztassanak; de miután ezeknek természete nyilvánosabb eljárást igényel, úgy gondolom, hogy ezek fölött első sorban a közgyűlések határoznának, mint jurik, s azután a bíróságok. — Egyébiránt, mintán a közigazgatási ügyekből származó vitás dolgok, a különböző helyi viszonyok szerint, ezer és ezerfélék, — ezen javaslat épen azért azt mondja: „mindazon dolgok, melyek a fegyelmi ügyek tárgyai közt elő nem soroltatnak, megfelelő közigazgatási elintézés alá

esnek, mely utóbbi eljárásnak módját, az egyes egyházkerületek szabályrendelettel állapítják meg."

A többire nézve, beszéljen maga a javaslat, melyre nézve igen kívánatos, hogy a hozzáértők vitatás tárgyává tegyék, mert a több oldalú eszme-csere az, mely jót és célszerűt képes létre hozni.

Fejes István.

Egyházi bíróság, és törvénykezési rendtartási javaslat.

I. RÉSZ.

Az egyházi bíróság.

1. §. Az egyházi bíróságot gyakorolják:

I. Az egyházközségi tanács.

II. Az egyházmegyei tanács.

III. Az egyházkerületi tanács.

IV. Az egyetemes egyháztanács.

Jegyzet: Ezen bíróságok szervezetét, valamint a fegyelmi szabályokat lásd az alkotmányban.

Általános szabályok.

2. §. Az egyházi bíróságok körébe csupán a fegyelmi ügyek tartoznak, minden egyéb felmerült vizzályos kérdések, melyek valamely egyházközség s hivatalnokai közötti kölesönös jogviszonyra, jog és tartozás megállapítására vonatkoznak; — általában: mindazon dolgok, melyek a fegyelmi ügyek tárgyai között el nem sorolhatók, megfelelő közigazgatási elintézés alá esnek, mely utóbbi eljárásnak módját az egyes egyházkerületek szabályrendelettel állapítják meg.

3. §. Mint bíró nem vehet senki részt oly ügyek elbírálásában:

a) melyekben saját személyénél fogva érdekelve lévén, közvetlenül vagy közvetve, kárt vagy hasznot remélhet;

b) melyek által neje, vagy jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, avagy oly személyek vannak érdekelve, kik vele első és másod fokú oldalrokonságban, vagy első fokú sógorságban, továbbá fogadott szülői, vagy fogadott gyermeki, végre gyámsági vagy gondnoksági viszonyban állanak;

c) melyekben mint tanu, szakértő, képviselő, vagy közbenjáró működött;

d) a felsőbb bíróságoknál oly ügyekben, melyeknek alsóbb bírósági előadásában, vagy eldöntésében részt vett; s végre

e) azon felek ügyeiben, kiknek valamelyikével nyilvános ellenséges vagy peres viszonyban áll.

A négy első esetben érintett akadályok akár az eljárás megindításakor, akár annak folyama alatt merültek fel, — habár a felek nem tettek volna is e miatt kifogást, — az illető bíró által az elnöknek hivatalból bajjelentendők, ki az ilyen érdeklött tag helyett más bírot alkalmazandó.

4. §. Az egyházi bíróságok tagjai következő eskü letételére köteleztetnek: „Én N. N. esküszöm az élő Istenre, hogy azon peres ügyekben, melyekben itélni hivatva vagyok, félretéve minden gyűlölséget, kedvezést és félelmet, egyházi törvényeink értelmében igazán és lelkiismeretesen fogok itélni.“

5. §. A bírságok az illető egyházi bíróságok által meghatározott egyházi célokra fordítandók.

6. §. Az egyház azon hivatalnokai vagy szolgálói, kik hivatalos eljárásukban, cselekvés vagy mulasztás által, akár szándékosan, akár vétkes gondatlanságból kárt okoznak, a fegyelmi ítéletben kiszabott büntetésen felül, felelősek az okozott károkért is. E tekintetben a fegyelmi bíróság, vizsgálatát a kár minősége s nagyságának bővebb s körülményesebb kinyomozására is kiterjeszti, és a vizsgálati iratok alapján, a kár értékének megállapítása s megtérítése iránt ítéletileg határoz és a kár behajtására nézve, az illető egyházi közhatóságot megkeresi, mely közhatóságok az egyházi bíróságok szabályszerű elmarasztalásait, szükség esetén, a a polgári hatóság segélyével is végre hajtandják.

Azon esetben azonban, ha a kár más egyháztagok által, egyházi illetmények, vagy egyházi kötelezettségekből folyólag okoztatott, a vagyonilag sértett fél, az illetékes egyházi közigazgatási hatóság útján keressen orvoslatot; — megtiltatván különösen, hogy lelkész vagy belső egyházi hivatalnok, az egyháztagok ellen közvetlenül pertekedjék.

7. §. Az egyházi bíróságok illetékes forumain átment ügyek, polgári hatóságok vagy bíróságok elibe nem vihetők, kivéve, ha azokat maga az egyházi hatóság vagy bíróság oda utasította. Az ezen szabály ellen vétők, a körülményekhez képest szigorúan büntetendők.

8. §. Ha az egyházi bíróságok eljárásánál, akár az előleges vizsgálatok, akár a perfolymán tanuk kihallgatása is szükséges, erre nézve a következők szolgálnak szabályul:

a) mindkét fél tanui kihallgatandók, illetőleg ha inkább kívántatnék, írásbeli nyilatkozataik kiveendők;

b) tanuknak csak azok fogadhatók el, kiket a polgári törvények tanuvallomásra feljogosítanak;

c) a tanuk vallomásai jegyzőkönyvbe foglalandók;

d) a tanu mind az általános, mind a különös kérdésekre kihallgatandó.

Az általános kérdések:

1. Mi a neve?

2. Hány éves?

3. Minő vallásu?

4. Mi az állása vagy foglalkozása?

5. Van-e rokonságban a felekkel?

6. Nincs-e ellenségeskedésben a bizonyító fél ellenével?

7. Nem háromol-e rá a fenforgó ügyből kár vagy haszon?

8. Nem ígértetett-e vagy adatott-e tanunak valami vallomásaért? ha igen, ki által?

9. Nem volt-e a teendő vallomásra utasítva, vagy rábeszélve? ha igen, ki által? Ha ezekből kitűnik, hogy a tanu elfogadandó, akkor kihallgattatik az ügyre vonatkozó kérdésekre is, melyeknek befejeztével vallomását aláírja, vagy az alá kézjegyét teszi. Az elutasított tanuk, az elutasítás indokaival, jegyzőkönyvbe irandók.

e) A tanuk megeskendők, kivéve azokat a kikre nézve a felek ezt nem kívánják, vagy bár kifogásoltak, de az ügy némely oldalainak megvilágosítására a bíróság által kihallgatandóknak találtattak.

f) A tanuk vallomásaira mindkét fél észövételeket tehet, s ezen észövételek jegyzőkönyvbe veendőek.

MÁSODIK RÉSZ.

A fegyelmi eljárás.

A) Az egyházközségi tanácsnál.

9. §. A fegyelmi eljárás, vagy a bíróság elnökéhez beadott hivatalos jelentésre, megkeresésre, vagy magánosoknak ugyanahoz intézett panaszára, az egyházközségi tanács, illetőleg az abból alakított bíróság által rendelhető el.

10. §. Ha az egyházközségi tanács, vagy az abból alakított bíróság, a panasz, vagy vád bejelentése után, a fegyelmi eljárást elhatározta, — az elnök az illető panaszlottat vagy rövid uton, vagy szükség esetén, kitűzött határidőre megidézi. Megjelenvén a panaszlott, a bíróság őt, a feljelentett panasz vagy vád tárgyában, jegyzőkönyvileg kihallgatja és ha az ügy további vizsgálatot nem kíván, esetleg a felek szembesítése után felmentő vagy elmarasztaló ítéletét, indokolva, jegyzőkönyvileg kimondja. Ha ellenben a panaszlott vagy vádlott védelme alapján, körülményesebb nyomozás és vizsgálat szükséges, a bíróság azt elrendeli s annak eszközlésére kebeléből egy tagot küld ki. A vizsgálat befejeztével az elnök a bíróságot összehívja s a vizsgálatról szóló jelentés alapján határozatot, esetleg ítéletet hoz.

Mindegyik határozat, vagy ítélet a panaszlottal, vagy vádlottal, szóbelileg azonnal, vagy kívánatára írásban is közlendő. Az ekkép közlött határozat vagy ítélet ellen, 15 napi határidőn belől, az egyházmegyei tanácshoz felebbezéssel lehet élni. A felebbezés a bíróság elnökéhez adandó be, ki azt az összes ügyiratokkal együtt az espereshez terjeszteni tartozik. Az ítélet vagy határozat végrehajtása csak a felebbezés lefolyása után eszközölhető.

(Vége következik.)

Felsőbb hatósági rendeletek.

III.*)

Az országos tanítói nyugdíj-intézetbe fizetendő díjak tárgyában.

Az országos tanítói nyugdíj-törvény áldásos hatása, nemcsak az özvegyek és árváknak mindinkább szaporodó ellátásában termi gyümölcsöt, hanem az 1875. 32. t. cz. 41. §-ának 2-ik pontjában foglaltak következtében, 1880-ik évtől kezdve, az alpból már ez ideig is tetemes számú tanító nyugdíja folyósított, mi által az illető iskolafentartók, kik vagy melyek különben tanítók végellátásáról gondoskodni köteleztetnének, sok esetben elviselhetetlen tehertől szabadulnak.

Hogy azonban, a biztos számítási adatokon nyugvó orsz. nyugdíj-alap, a közel jövőben méginkább szaporodó kötelezettségeinek megfelelően, elkerülhetlen szükségé vált, annak törvényrendelte jövedelmei behajtása iránt szigorúan intézkedni, illetve nagyobb mérvben felszaporodott és különösen a felekezeti iskolák fentartóit és az általuk alkalmazott tanítókat terhelő járulékok behajtását elrendelni. Fölvitatnak azért az egyházközségek előljáróságai, miképen az iskola fentartásból eredő kérdéses díjak kivétele, illetve behajtása és a községi adópénztárba leendő

*) I. és II. lásd az 1-ső és 2-ik számban.

beszállítása iránt, az egyház fenálló szabályainak megfelelő módon, minden év elején intézkedjenek annál is inkább, minthogy ellenkező esetben, a végrehajtás azon egyházközségi közeg ellen fog vezetetni, kinek kötelességéhez tartoznék, az egyházközséget terhelő kiadások mikénti fedezéséről gondoskodni.

Egyszersmind mellékeltek a közigazgatási bizottságokhoz intézett rendeletnek a mássa is, melyből kiemelendő: hogy az iskolafentartó legyen az bár község, hitfelekezet vagy bármely alap, nemcsak az iskolafentartóra kirótt járulékok befizetésére köteles, hanem egyuttal első sorban szavatol az általa alkalmazott tanítók részéről fizetendő díjak behajtásáért is.

Ha tehát, az adóhivatalok utján kellő időben megküldött befizetési jegyzékek, illetve fizetési meghagyások alapján, a kirótt járulékok, a kézbesítéstől számítandó 30 nap alatt, az illető tanító által nem fizettetének be, a községi előljáróság a szavatos iskolafentartó ellen fordulhat.

Minthogy pedig a községi előljáróság, a hatósági rendeleteknek mikénti foganatosításáért felelős: annál fogva ha a község kebelében létező valamely iskola fentartót, vagy az általa alkalmazott tanítót terhelő nyugdíjintézeti járulékok, a kivétési év tartama alatt be nem hajtatanának és a kellő biztosítás elmulasztatnék, azok — a viszkereseti jog épségben hagyása mellett — a községi előljáróságon veendő meg. — (A vallás és közokt. magyar kir. miniszternek az egyházi főhatóságokhoz és minden közigazgatási bizottsághoz intézett rendelete 1880. decz. 22-én 34,124. sz. a.)

Államsegély tárgyában.

A vallásos és közoktatási miniszter folyó évi január 13-án kelt leiratában 892. sz. a. értesíti a tiszántuli ref. egyházkerület püspökét, hogy az államsegélyből azon egyházkerületet illető rész, tehát 24 ezer forint, a debreczeni magyar kir. adóhivatalnál utalványoztatott, mely összeg a szabályosan bélyegelt s kellőleg kiállított nyugtára ki fog fizettetni.

A büntető törvénykönyv tárgyában hivatalos nyilatkozatok és intézkedések.

Kun Bertalan a tiszáninneni ref. egyházkerület superintendense szintén körlevelet bocsátott ki, a büntető törvénykönyvnek a lelkészekre vonatkozó pontjai tárgyában. — A nevezetes 53. §. következő megjegyzéssel és utasítással kísértetik: Az 1868. LIII. t. cz. 2. §-a értelmében áttérni annak szabad, ki életkora 18-ik évét már betöltötte; a nők azonban férjhez menetelük után, ha e kort el nem érték volna is, áttérhetnek; ugyanezen t. cz. 12. §-a szerint vegyes házasságoknál a fiuk atyjoknak, a leányok pedig anyjoknak vallását követik s a törvénytellen ellenkező bármely szerződés, tértvény vagy rendelkezés érvénytelen; a 16. §. szerint a törvénytellen gyermekek, ha atyjok által elismertetnek, a törvényes gyermekekkel egyenlő szabály alá esnek, ellenkező esetben anyjok vallását követik; a 18. §. szerint a lelcenzek annak vallását követik, ki őket felfogadta, ha lelcenzházba adattak s az az intézet valamely vallásfelekezeti, azon vallásfelekezet vallásában neveltetnek; ha az említett esetek egyike sem fordul elő, a lelcenzek azon val-

lásban neveltetnek, mely a találás helyén többségben van. Kérdés tehát, hogy az 53. §. az 1868. LIII. t. cz. valamennyi idézett szakaszaira vonatkozik-e? vagy csak annak 2-ik §-ára? Más szóval a büntetendő cselekmény elkövethető-e a szabályellenes megkeresztelés által is? vagy csupán az áttérés folytáni felvétel által?

Az 53. §. gondosabb átvizsgálása az utóbbi értelmezés helyessége mellett szól; ugyanis:

a) A keresztség által a megkeresztelt csak a keresztyének társaságába vétetik fel, nem pedig annak valamelyik felekezetébe.

b) Nem szabad feltenni, hogy a törvényhozás magát helyesen kifejezni képes ne legyen, már pedig, ha kérdéses szakaszban megállapított büntetés a törvénnyel ellenkező keresztelésre is kiterjesztetni szándékoztatott volna, akkor egész más szövegezés lett volna alkalmazandó.

Az 53. §. nem azt rendeli büntetni, ki az életkorának 18-ik évét be nem töltött kiskorut más vallásfelekezetbe veszi fel, mint a melybe az 1868. LIII. t. cz. értelmében felveendő lett volna, hanem azt, ki a fentjellemezett kiskorut az 1868. LIII. t. cz. rendelkezése ellenére más vallásfelekezetbe felveszi; a suly tehát nem az 1868. LIII. t. czikre, hanem a „más vallásfelekezetre“ van fektetve; más vallásfelekezetbe pedig csak azt lehet felvenni, ki megelőzőleg már valamely vallásfelekezetnek tagja volt.

Minthogy azonban az ellenkező magyarázat lehetősége sincs kizárva s nem tudhatni, hogy bíróságaink minő eljárást fognak e tárgyban követni, de a lelkésznek különben is állásából folyó kötelessége, a törvények iránti tiszteletben jó példával menni elő, komolyan figyelmeztetnek lelkészeink, hogy az 1868. LIII. t. cz. rendelkezéséhez szigoruan ragaszkodjanak a keresztelésre nézve is.

A mint már az I-ső számban jeleztük Körösi Sándor debreczeni jogtanártól megjelent „A vallásfelekezetek és lelkészekre vonatkozó magyar, főleg büntető törvényekmagyarázata 8-adrét, I—IV, 68 lap, tartalma következő.

Bevezetés.

1. §. Az egyház büntető hatalma, és a papok kiváltságos állása a reformatioig.

2. §. A papok büntetőjogi állása a reformatio és a francia forradalom után.

I-ső fejezet.

Az interconfessionalis törvényekről.

3. §. A törvényesen bevett keresztyén vallásfelekezetek viszonyosságáról.

4. §. Vegyes házasságból, házasságon kívül született gyermekek és lelczcek hitfelekezeti állásáról.

5. §. A vallásfelekezetek egyházi szertartásai és ünnepeire's a temetkezésre vonatkozó törvényekről.

II-ik fejezet.

A vallás szabad gyakorlatára vonatkozó s a vallásfelekezetek elleni izgatást tiltó törvényekről.

6. §. A vallás s ennek szabad gyakorlata elleni büntettek, vétségek és kihágásokról.

7. §. Az e tárgyra vonatkozó kihágási törvényeinkről

8. §. Kihágási törvényünk 53. §-ának újabb értelmezése s a felmerült konkrét esetek.

9. §. A vallásfelekezeteknek egymás elleni gyűlöletre izgatásáról, és a házasság jogintézménye elleni izgatásról.

III-ik fejezet.

A házassági intézmény ellen elkövethető büntettek és vétségekről.

10. §. A kettős házasságról és azon lelkész megbüntetéséről, ki ily házasságokat összead.

11. §. A családi állásra vonatkozó büntettek és vétségekről.

IV-ik fejezet.

A közokiratok hamisításáról.

12. §. Az okiratok hamisításáról általában.

13. §. Az anyakönyvek eredetéről.

14. §. Az anyakönyvek hamisításáról különösen.

15. §. A családi állás elleni kihágásokról.

V-ik fejezet.

Vegyes tartalmu törvényekről.

16. §. A sirok, és más kegyeletes tárgyak megrongálása, pusztítása és megsemmisítéséről.

17. §. A katona ügyekre vonatkozó törvényekről.

18. §. A lelkészeket érdeklő egyéb törvényekről.

Az annyira nevezetes 53. §. nagyon részletesen van tárgyalva, előadatnak és ismertetnek a felmerült esetek s szerző álláspontja következő: más ker. vallásfelekezethez tartozó egyénnek megkeresztelése által — ha a megkereszteltet saját anyakönyvébe be nem vezeti — a lelkész az 53. §-t meg nem sérti és így az ott kiszabott büntetés alá nem eshetik. E nézetet támogatja ugymond először is az 1868. LIII. t. cikk. E t. cikk a más vallásu egyén felvétele módjával csak a szabályszerű áttérést említi; arról, hogy a más vallásu egyén felvétele keresztelés által is megtörténhetnék egy árva szót sem szól. Az 1879. XL. t. cz. 53. §-a pedig a felvételi módozat tekintetében, az 1868. LIII. t. cikkre hivatkozik és azt mondja büntetendőnek, ki ezen törvény rendelkezése ellenére vesz fel más vallásfelekezetbeli 18 éven alul levő egyént. E rendelkezések közt nem foglaltatván a megkeresztelés tilalma: az nem is büntethető. Támogatja e nézetet másodsor azon körülmény, hogy a ker. vallásu szülőktől származott gyermekek megkeresztelése nem tekintetik tiltott cselekménynek és azt a ker. hitfelekezetek hitelvei megengedik. A ker. egyház mindenik hitfelekezete hitelvei és felfogása szerint, a ker. szülőktől származott gyermek már születésénél fogva keresztyén és azon hitfelekezet tagja, melyhez szülei tartoznak. Vallását a keresztelés meg nem változtathatja, hanem megváltoztathatja önmaga, ha 18-ik életévét betöltötte. Ennélfogva azt tanácsolja ref. lelkészeinknek, hogy kereszteljenek meg bármily ker. vallásu egyént, ha erre felkértenek, de ne vezessék be saját anyakönyveikbe, hanem a születés idejét, a keresztelt valamint a szülők nevét stb. jegyezzék fel s a szabályszerű stólával együtt küldjék el az illetékes vallásfelekezeti lelkészhez, anyakönyvi bejegyzés végett. Másrészt, ugyanazt követeljék más vallásfelekezeti lelkészek-től is; és ha e tekintetben jogsértés jőne tudomásukra: szóval vagy írásban jelentsék be az illetékes kir. járásbíró-

hoz s kérjék az 1879. 40. t. cikk 53. §-a alapján a jogsértő megbüntetését. Ily eljárással bebizonyítandjuk, hogy mi tiszteljük más vallásfelekezetek jogait, de tőlük részünkre ugyanezt követeljük.

A magyarázatokat ajánljuk lelkipásztoraink figyelmébe, melyeket egynek kivételével — hogy t. i. a ker. vallású szülőkől származott gyermekek megkeresztelését bármely ker. lelkész végezheti, az nem tiltott cselekmény és azt a ker. hitfelekezetek hitelvei megengedik, melyre nézve mi más felfogással vagyunk, a mint lapunkban „Az 53. §.-ról” szóló értekezésben elég tüzetesen és világosan kifejtett — mi is elfogadunk és helyesléssel emelünk ki. Egyszersmind nagy köszönetet mondunk a derék jogtanár urnak, hogy e munkára vállalkozott s azt a tőle várt alapossgal és szakismerettel oly elismerőleg végrehajtotta. Álljanak itt végül a magyarázatokat berekesztő szavai a szerzőnek :

„A vallásfelekezetek és lelkészekre vonatkozó törvényeket ime megismerttettem. Előadásom folyamában igyekeztem e törvények valóságos értelmét megállapítani; iparkodtam az egyes büntetendő cselekményeket lételemeikre bontani, hogy ezeket lelkészeink megismervén tudhassák mitől óvakodjanak, hogy az állami büntető törvényekben tiltott cselekményeket ei ne kövessék, s így az azokra szabott büntetésektől magukat megóvhassák.

Azon törvények megismertetésével pedig, melyek akár a hitfelekezeti viszonyt szabályozzák, akár a vallásfelekezet jogait oltalmazzák: irányt óhajtottam adni, hogy mily alapon védelmezhetik lelkészeink a hitfelekezeti jogokat és micsoda törvényes érvekkel óltalmazhatják a lelkészi hivatal méltóságát.

A törvény jogokat ad az embernek, hogy földi hivatását betölthesse; — ámde kötelességeket is szab reá; e kötelesség hű teljesítése teszi lehetővé a jogok élvezetét. — Igyekezünk a jogok élvezete mellett a kötelességet is teljesíteni, mert a kötelesség nem teljesítésével zavarjuk a jogrendet s felhívjuk a társadalmi hatalmat, hogy ez kényszer-eszközökkel szorítson bennünket a kötelesség teljesítésére.

Adja az ég! hogy lelkészeink e törvények végrehajtására bíróságainknak minél ritkábban adjanak alkalmat!

Adja az ég! hogy a hazában létező vallásfelekezetek közt a testvéri szeretet legyen az összekötő kapocs, a jogok kölcsönös tisztelete pedig tartsa fen a szükséges egyensúlyt, hogy az annyi baj és veszélytől környezett közös haza felvirágozthassék!

Ára e munkának 40 kr; a tisztántuli ref. egyházkerületben minden egyház részére megküldetik.

Az 53-dik §.

V.

(Folyt.)

Ha a protestáns gyermeknek a kath. pap által illetéktelenül történt megkeresztelése magában véve még nem is képezhetne bevégzett jogellenes, tehát büntetendő felvételt, kétségtelenül azzá teszi azt, a megkereszteltnek a keresztelő lelkész által vezetett születési anyakönyvbe való bejegyzetése.

A kir. ítélő tábla szerint ugyan, a keresztyén felekezetek születési anyakönyvei, csupán állami anyakönyvek, melyek a lel-

készek által állami átruházott hatáskörben vezetve, állami érdeken a születés tényének és idejének bizonyítására valók; birnak ugyan némi általános keresztyén vallási jelleggel is, a mennyiben a keresztség megtörténtét is bizonyítják, de felekezeti jellegök egyáltalában nincs. A lelkész által saját vallásfelekezetének anyakönyvébe történt bevezetés, soha sem bizonyítja annak, hogy az anyakönyvbe bevezetett egyén azon hitfelekezetnek tagja, a melynek anyakönyvébe és a melynek lelkésze által eszközöltetett a bevezetés.

A kir. táblának a felekezeti anyakönyveket confiscáló ezen érvelése azonban még tarthatatlanabb a keresztelésre vonatkozóan.

Az egyházak által vezetett születési anyakönyvek ugyanis nem csak állami, de kétségtelenül felekezeti szempontból is vezetnek, jelesül az egyházhoz tartozó hívek nyilvántartása céljából. Születési anyakönyv minden egyháznál csak egy van, külön állami és külön egyházi anyakönyv nem létezik. És ezen anyakönyv előbb volt egyházi, mint állami, mert a felekezetek már régóta vezették azt saját szükségökre, midőn az az államhatalom által polgári szempontból is bizonyító erővel felruházott. A születési anyakönyvnek, valamint a lelkészek által vezetett többi anyakönyvnek homlokzatán olvasható, hogy az melyik felekezet melyik egyházának anyakönyve, és a születési anyakönyvnek azért nincs külön rovata az újszülött vallásfelekezetének kitüntetésére, mert minden egyház csak saját híveiről vezethetvén anyakönyveit, mindazokat, a kik ezen anyakönyvekbe beírják, saját felekezete tagjainak tekinti, és így vallásuknak külön rovatban kitüntetését feleslegesnek tartja.

Igy vélekedik e tárgyról a magyarországi egész protestáns egyház, s azért lelkészei, ha sürgős szükség esetén a szülők kérésére, katolikus gyermeket keresztelnek meg, az anyakönyvi adatokat átteszik az illetékes katolikus lelkészhez, hogy ez a születést és keresztelést, mint az ő egyháza hívére vonatkozót, saját egyháza anyakönyvébe vezethesse.

És így kell vélekednie e tárgyban a katolikus papságnak is, mely előtt egyháza tanai nyomán nem lehet kérdéses az, hogy az általa megkeresztelt mint katolikusok vezetnek be az anyakönyvekbe.

De így vélekedik e tárgyról maga az államhatalom is, és ennél fogva az anyakönyveket, országos jogunk szabályai szerint is, minden bevett egyháznak csak saját törvényes jogkörében, tehát tulajdon híveire vonatkozólag kell és szabad vezetnie.

Bizonyság erre a régi gyakorlaton, továbbá a bevett vallásfelekezetek törvényesen biztosított szabadsága és önállóságából vonható bizonyítékokon kívül, az 1827. 23. t. cz. rendelete, mely szerint „a kereszteltnek, házassaltaknak és elhaltaknak jegyzőkönyve, minden vallásbeli különbség nélkül, az illető lelkipásztorok által készitendő.” Továbbá az 1840. 29. t. cz. azon rendeletéből, hogy „a zsidó szülők gyermekei vallásuk papjai által vezetendő anyakönyvbe bevezetessenek,” analogia alapján vonható jogszabály. Ezt bizonyítja a m. kir. vallás- és közoktatási miniszter 1879. jan. 12-én ^{32889/1878.} sz. a. kibocsátott rendelete, mely szerint a születések és halálozások, az illetékes hely illető anyakönyvébe vezetendők; valamint ugyanazon minisztérium 1868. aug. 13-án 12,548. sz. a. kelt rendelete, melynek értelmében a nazarénusok, a kik korábbi felekezetökből törvényesen kilépetteknek nem tekinthetők, újszülött gyermekeiket a közigazgatási hatóságoknál feljelenteni, ezek pedig minden egyes születési esetet azon felekezet lelkészéhez, a melyhez a nazarénus szüle korábban tartozott, anyakönyvi feljegyzés végett átteni tartoznak.

Az országos törvények és miniszteri rendeletek tehát, az anyakönyveket vezető felekezetek és lelkészek illetékességéről beszélnek, — mindegyiket csak a maga törvényes jogkörében, tehát csupán saját hiveire vonatkozólag hatalmazzák fel és kötelezik anyakönyvek vezetésére. S ha ezen illetékességnek jogszabályok által megvont határait a világi hatóságok tiszteletben tartani kötelesek, bizonyára kötelessége az az egyházaknak is.

A lelkészek mint anyakönyvvezetők törvényeink szerint közhivatalnokoknak tekintetnek. A közhivatalnok oly cselekményei pedig, a melyeket a reá ruházott közhatalom határain túlterjeszkedve, illetéktelenül végzett, semmiesek.

Ezen általános jogszabályt az anyakönyvekre alkalmazva, bizony sehogysem következik abból csupán az, a mit a budapesti kir. ítélő tábla concadál, hogy t. i. ha a r. kath. pap a törvény szerint protestáns gyermeket illetéktelenül saját felekezete anyakönyvébe immatriculálja, a prot. lelkész anyakönyvi kivonatot kérhet. Anyakönyvi kivonatot kérhet akárki, bármely lelkésztől királyi táblai ítélet nélkül is.

Az illetéktelen anyakönyvezésnek jog szerint csak az lehet a következménye, hogy a bejegyzés azon anyakönyvből, a melybe nem tartozik, kitörleendő, s az illetékes anyakönyvbe átviteltvén, ez által a törvénynek megfelelő anyakönyvi állapot előállítása eszközleendő.

Gyönyörűen rendezett jogállapotok is lennének azok, a melyeket a budapesti kir. tábla által hirdetett keresztelési és anyakönyvvezetési communismus fogna majd megteremteni, ha egyszer általános szabálylyá válnék!

Nem nagy megerőltetése kell hozzá a phantáziának — és szemeink elé varázsolhatjuk a „rendezett jogállapotok“ új aerájának strereotyp alakjait.

Miután oly nagy tekintélyű testület, mint a budapesti kir. ítélő tábla, továbbá juristák és államférfiak hirdetik, hogy mind egy az ujjonozásra is, meg (tehát?) az üdvösségre is akárhol keresztelik, — és mindegy: a felekezetek által vezetett kereszttyén állami (?) anyakönyvek akármelyikébe vezetik is be az ujszülöttet: hogy ne akadhatnának majd szülék és bábák, a kik az ugys egy célhoz vezető utak közül a legkényelmesebbet és legoleosóbbat választhatják. S e részben mily könnyű lesz a kath. papnak a szegény protestáns lelkészszel a concurrentia! Ő nem szorul keresztelési stólára, sőt szt. Istvántól kezdve valamennyi királyunk eléggé gondoskodott róla, hogy akár maga ajándékozhassa meg az ujszülöttet, szülőit, keresztzülőit, bábáját. A keresztelő költségeit is megtakaríthatja, a ki őt keresi fel: a baba meghinti keresztvizzel a gyermeket s csak anyakönyvezés végett jelenti be a szükségbeli keresztelést a plébános urnak. S ha már egyszer ben lesz a gyermek a kath. anyakönyvben s szülői és keresztzülői a kath. nevelésre nézve lelkiismereteket elkötelezték, lesz rá mód meg is tartani a hódítmányt a vitézkező anyaszentegyháznak, különösen a vegyes házasságokból származó gyermekeknel, a többit majd elvégzik a gyónás és fegyelmi büntetések.

Az új aerának egyik specialitása, hogy a lelkészek csak egy más felekezet papjának stemplis bizonyítványából vegyenek tudomást azokról, a kik törvény szerint az ő egyházukba beleszülettek. Lesz tehát az új aerában protestáns lelkész, a ki miután jogos stólajövedelmét törvényesen elkereszteltették, kezében kir. táblai ítélettel, végig házal a plebániákon, összekérgetve a törvény szerint hozzátartozó „hivek“ anyakönyvi kivonatait. Felirhatja reájok bátran: „Sírfaí azon élő hiveim-

nek, a kiknek protestántismusa a kath. anyakönyvekben nyugszik eltemetve.“

És lesz protestáns presbyterium és iskolaszék, mely hasonló kéregetés utján igyekszik majd kitudni, kire vessen majd egyházi adót, — s hogy hol is vannak hát a gyermekek, a kíknek számára a „jogrendezés“ előtt élt nemzedékek, protestáns iskolát építettek. Ügyvéd, a ki száz parochiát bebarangol, hogy elkészíthesse egy családnak két három generációra terjedő genealogiáját; statikus, a kinek ugyancsak meggyül a baja, ha a népmozgalmi adatokat felekezetek szerint kell majd összeállítania, stb. stb.

Kettőt azonban, bármint erőltessem phantáziámat, sehogy sem tudok bele képzelni az inaugurált új aerába.

Rendet, kívánatos rendet, mely igazságon épült és ennél fogva eredménye megelegedés, békesség. És nem tudok magamnak képzelni istenadta jámbor protestáns eklézsiákat, készségesen hajlandókat, vezetni „állami átruházott hatáskörben“ ugyan, — noha sok vesződséggel, sőt sokszor jelentékeny költséggel is, — azokat az anyakönyveket, a melyeknek — ha a kir. tábla ítélete válnék általános szabálylyá — ők csak terhét hordoznák, de hasznát ugyan nem látnák.

Mert kérdem, ugyan mi haszna lenne abból az egyháznak, ha gonddal és fáradsággal vezetett anyakönyvei „csupán csak a születés tényét és idejét,“ tehát épen csak azt bizonyítják, a mire az államnak az ujjonozás végett szüksége van? Mi érdekből vesződjék a protestáns pap anyakönyvvezetéssel, ha anyakönyve csak épen annyira protestáns, mint a r. kath. vagy akármely más anyakönyv? Micsoda jog az egyházra nézve, az anyakönyvek vezethetése, biztosított competentia nélkül? És hol a competentia, ha azok a kiknek törvény szerint protestánsoknak kell lenniök, csak ugy otthon vannak a katolikus, mint a protestáns felekezet anyakönyvében? Mit ér a törvény, mely a gyengébb pásztorinak nyáját az elhódítás alkalmas eszközeinek egész tárházát bíró hatalmasabb szomszédától és versenytárstól parancscsal, fenyegetéssel védi, védi magasabb igazság szempontjából s hosszu tapasztalatokon okulva még akkor is, a midőn a közvetlenül érdeklött egyéneket az emberi gyarlóság már-már megejtette: ha a törvényt alkalmazó gyakorlat a védettet ugyanazon versenytársnak kegyelemre kiszolgáltatja?

Hazánkban a bevett ker. felekezetek — hogy ugy fejezzem ki magamat — eddig tagosított területen külön gazdálkodtak egymás mellett, és így is sok volt közöttük a perpatvar, de mégis eddig legalább csak a határos részek voltak villongás alatt. A kir. tábla most el akarja hányni a meglévő határjeleket is, közös területen külön gazdálkodást rendel — és peressé teszi az egész területet.

Én részemről a mint nem hiszem, hogy a protestáns egyházak eddig is hajlandók lettek volna „állami átruházott hatáskörben“ ingyen szolgálni, ha őket akkor és azért, hogy századok óta vezetett felekezeti anyakönyveik polgári szempontból is hiteles közokiratoknak ismertetnek el, — a fentebb idézett törvények és rendeletek helyett, a budapesti kir. tábla ítéletével biztatják és ösztönzik: épen ugy nem hiszem, hogy erre a jövőben hajlandóságot érezzenek magokban, ha most mindaz felforgattatnék, a a mit ama törvények és rendeletek megállapítottak.

Ha az anyakönyv nem felekezeti anyakönyv, akkor vegye egészen a maga kezébe és vezettesse saját közegei által az állam. A szegény protestáns egyházak megszabadulnak egy súlyos és mind súlyosabbá váló tehertől, melylyel nem jár semmi jog és semmi előny; az anyakönyv pedig remélhetőleg oly kezekbe

kerül, a melyek, ha a törvény valakit protestánsnak mond, azt beírni is protestánsnak fogják, és a rovatok nem maradnak esetleg felekezeti érdekből kitöltetlenül.

Az így vezetendő anyakönyvek valódi állami polgári lajstromok lesznek.

Addig azonban, míg az anyakönyveket vallásfelekezetek vezetik, ne zavarjuk ezeket össze a nem felekezeti polgári lajstromokkal, mert ez végzetes tévedés lenne, tehát ne is akarjuk azokat azzá tenni, megbízhatóságuk egyik legfőbb biztosítékának, a felekezeti kompetenciájának eltörlésével. Az ilyen „fiat piscis“ a nélkül, hogy anyakönyveink lényegét megváltoztathatná, csak kaput nyitna, sőt a szó szoros értelmében minden korlátját ledöntené a visszaéléseknek. Felekezetek által vezetett nem felekezeti anyakönyv merő képtelenség.

Tekintsük anyakönyveinket annak, a mik mind történelmi fejlődésüknél, mind jelen mivóltuknál fogva valóban, s a miknek a fentidézett törvények és rendeletek szavai és szelleme szerint tekintetnők kell t. i. első sorban felekezeti anyakönyveknek. — Akkor azonban a születési anyakönyvekbe történt bejegyzéseket is ezekhez képest kell megítélnünk, ha mindjárt néhány, a törvénnyel szemben renitens lelkész elmarasztalásával is.

(Vége következik.)

Irodalmi szemle.

Az erdélyi ágostai hitv. evang. egyház évkönyve. Statistisches Jahrbuch der evangelischen landeskirche augsburger bekennntnisse in Siebenbürgen Hermannstadt 1880. (LXVI. és 128 lap.) A felsőbb oktatásügy történetéhez 57 külön okmányt közöl 1653. évtől kezdve 1868-ig. Majd a statisztikai adatokból látjuk: hogy a nevezett egyház 208648 lelket számlál; ezek között szászok és németek vannak 188,261-en, magyarok 19,419-en, szerbek 968-an. A 10 egyházmegyében van 270 anya, 5 leányegyház; rendes lekipásztor (pfarrer) 263; lelkész-tanító és segédlelkész (prediger) 264, összesen 467; 822 tanító, e szerint 447 lélekre esik egy lelkész, 38 tanítványra egy tanító.

A statisztikai adatok nagy gonddal vannak összeállítva, minden egyes egyházközségnél gondosan ki van mutatva: a születettek (még pedig élve és halva születettek), meghaltak (5 éven alul és felüliek), iskolába járók száma; továbbá a lelkészek és tanítók (pfarrer, prediger, rector, conrector, lehrer) nevei, a tanintézetből eltávozásuk és alkalmazásuk évszáma, az egyház gondnokainak nevei.

Ugyancsak megjelent: **Jahrbuch für die Vertretung und Verwaltung der evangelischen Landeskirche A. B. in Siebenbürgen II. Band.** Tartalmazza az 1878-79. és 1880. évben közzétett felsőbb rendeleteket, melyek részint az országos egyháztanácsból (Landescontistorium), részint a superintendensi hivatal által lettek kibocsátva. Találkozunk ezen rendeletek között olyanokkal is, a melyeket a külföldi protestáns egyházak főhatóságai adtak ki a maguk körében, de a melyek mindenesetre nagyon figyelemre méltók; például a szász királyságban létező protestáns egyházakban, az istentisztelet miképen gyakoroltatik a templomokban, az urvacsorájával élés és bűnbánat, gyermekek részére rendezett isteni tiszteletek, katechismusi tanítás, temetkezés stb. miképen vannak szokásban. Wiesbadenben a lekipásztori pályára lépő ifjak minő vizsgálatokat kötelesek letenni stb. stb.

A dunántuli ref. egyházkerület 1880. évi szept. 26. s következő napjain Sz.-Fehérvár sz. k. városában tartott gyűlésének jegyzőkönyve. Kiadta Vályi Lajos egyh. ker. főjegyző,

Pápa 1880. nagy 8-adrét 134 lap. Magában foglalja a pápai ref főgymnásiumban életbe léptetett fegyelmi és rendtartási törvényeket; ezekből látjuk, hogy a tandíj félévénként 5 frt, vegyes költség egész évre 6 frt, testgyakorlati díj egész évre 1 frt, tanári nyugdíj félévénként 50 kr, kórházi díj szintén félévénként 25 kr. Minden újonnan fölvelt tanuló fölvételi díj 2 frt 10 krt fizet. Minden tanuló köteles a kézi könyveket megszerezni s ezeknek megszerzését a beiratáskor az igazgatónál igazolni. Az egyszer megszerzett kézi könyveket eladni nem szabad. — A 337. szám alatt foglaltatik az egyházkerület felelete a vallás- és közoktatásügyi miniszter azon kérdésére, hogy a pápai jogakadémiát nem lenne-e az egyházkerület hajlandó megszüntetni? az egyházkerület határozottan kimondja, hogy jogakadémiáját addig, míg a magyar prot. egyetem létesítették, prot. egyházi, de nemzetiségi szempontból is szükségesnek látja s ez okból azt fentartja. Az egyházkerületet azonban felhívja, hogy a magyar prot. egyetem létesítését mielőbb eszközöljék.

A jegyzőkönyvhöz a következő feliratok vannak csatolva: A miniszterelnökhöz, hogy Pápán kerületi tábla állíttassék. A belügyminiszterhez, hogy a szentesített országos törvénykönyvek hivatalos kiadásai, a politikai megyék által élvezett kedvezményi áron, az egyházmegyék által is megszerezhetők legyenek. A testvér egyházkerületekhez írat a magyar prot. egyetem tárgyában. A jogakadémiák ügyében kibocsátott miniszteri felhívásra a válasz. A vallás- és közoktatási miniszterhez felirat a népiskolákban előforduló mulasztások beszüntetése tárgyában.

A magyarországi prot. egyház történelme. A gymnásium VIII osztálya számára írta Farkas József, a budapesti ref. theol. tanintézet tanára. Kiadja a dunamelléki ref. egyházkerület. Ára 80 kr. I—IV. 151 lap. Szerző 4 korszakot vesz fel, 1-ső korszak 1608-ig, 2-ik korszak 1608—1711-ig, 3-ik korszak 1711—1790-ig és 4-ik korszak 1790—1880-ig. Függelékül egyházbizottsági ismereteket közöl a hazai vallásfelekezetekről és ezeknek jogi állásáról; a bevett ker. vallásfelekezetek viszonyosságáról; az egyházi és iskolai vagyonról, a magyarországi prot. egyházak szervezetéről, felosztásáról, iskoláiról és népességéről. Szerzőnek ismert világos előadása és alaposága nagyban ajánlják e munkát.*

Magyar prot. egyházi és iskolai figyelő 3-ik évfolyam 1-ső füzet. Szerkeszti és kiadja Czelder Márton felsőbányai lelkész. Tartalma: 1. A Philadelphiában tartott presbyteri gyűlés bizottságának szöze, az összes presbyteri egyházak lelkészeihez, presbytereihez és minden tagjához. 2. A vallásszabadság kérdéséhez Czelder Márton. 3. Gyakorlati biblia magyarázat Gulyás Lajos. 4. Az egyházi élet Londonban Thomay József. 5. Nézetek a zsoltárok átiratáról Ivánka Sámuel. 6. A régiak. 7. Külföld. 8. Belföld. 9. Husz év után Czelder Márton. 10. Könyv és lapszemle. — E folyóirat minden tekintetben nagy jelentőségű tárgyai közül, különösen ki kell emelnünk, a Philadelphiában tartott presbyteri gyűlés bizottságának szöze, mely épen a magyarországi ref. egyház tagjaihoz is van intézve, értsük meg a fölívás horderejét, a testvéri szeretet nemes nyilatkozatát. Serkentsen az bennünket azon öntudatos tevékenységre, hogy siessünk megmenteni a végenyészettől és pusztulástól szegény kised egyházainkat s áldozatokkal építgessük, romlásnak indult hajlékait magyar ref. anyaszentegyházunknak. Még nem késő, míg nappal vagyon, szeretettel

*) Az erdélyi ágostai kerület ismertetésére vonatkozó adatokhoz van azon egyszerű észrevételem, hogy a magyarok létszáma mintegy 10,000-re tetetetik, holott az 1875 évről kiadott évkönyvben 14,032, a múlt évben kiadott kimutatásban pedig már 19,419-ig emelkedett számuk. Továbbá a kerület közigazgatás tekintetében igen is 10 egyházmegyére van felosztva, de azért a káptalanok most is léteznek, számuk mint régen 16.

munkálkodjunk és buzgólkodjunk. Ajánljuk azért népesebb egyházaink lelkipásztorainak figyelmébe, hogy azon felhívás a templomi szószékekből olvassassék fel s közadakozásra hívassanak fel az országos egyházi segély-alap megteremtése ügyében gyülekezeteink. A szerkesztő a szöveget külön is lenyomatta s 10 krért megszerzését — a domestica javára lehetővé tette.

Megjelent az **Evangéliumi lelkészi tár** 2-ik füzeté. 5 egyházi beszédet tartalmaz. Kettő a tiszántuli egyházkerület superintendensétől Révész Bálinttól, egyik: szabad-é a férfinak elboacsátani feleségét, Máté 19: 3—6. — Másik: Intő szó farsang utolsó vasárnapján, Máté 14, 6—11. alapján. Némethy Lajostól az isteni végzet, Péld. 19, 21. Lukács Ödöntől a Jézust látni óhajtó Zakéus példája Luk. 19, 2—7, és Gulyás Lajostól Hideg és meleg, I. Móz. 8, 22. alapján. A szerzők egyházi irodalmunk terén mind megannyi ismert névvel bírván: az ajánlat feleslegessé válik.

Megjelent **Protestáns Pap** gyakorlati szakközlöny 2-ik évfolyamának 4-ik száma. Szerkesztik és kiadják Lagler Sándor és Kálmán Dezső Kölesden. Előfizetési ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt. Gazdag és érdekes tartalma következő: Ének temetőszen- teléskor Horváth Jánostól. Protestántismus és mysticismus Szeke- res Mihálytól. Farsangi egyházi beszéd Kund Samutól. Észrevé- telek a soproni illetéktelen keresztelés ügyében hozott kir. táblai ítélet indokolásai felett Haffner István ügyvédtől. Feleletek mint- egy 15 gyakorlati kérdésre, és egy új kérdés.

E folyóirat lelkipásztorainkra nézve nélkülözhetlen kalauzál- szolgálat.

Vasárnap evangéliumi heti lap, a magyar népbarát nagy pontossággal futja pályáját, a kitűzött időre beköszönt az olvasó közönséghez; most a 18. szám jelent meg. Ajánljuk buzgó terjesztését.

A Dove Richard és Friedberg Emil által kitünően szerkesz- tett **Zeitschrift für Kirchenrecht** mult évi folyamának 2-ik és 3-ik füzeté tartalmazza: Mecklenburgi nagy hercegségben a felső egy- házi törvényszék (Das obere Kirchengericht) történetét és jelen szervezetét. Frommann Tódortól 1875-ből egy történelmi tanul- mányt, a jelenkori német-porosz egyházi politika felett, mely reánk is igen tanuságos, a mennyiben megismerhetjük belőle, miként ítélnék külföldi hitrokaink a római katholicismus és a pápaság felől. A különfélék rovatában közöltetik az erdélyi ágost. hitv. egyház országos consistoriumának a képviselőházhoz intézett felirata, a középtanodai miniszteri törvényjavaslat tárgyában; melyet a szerkesztő Dove, a következő ajánlattal vezet be, melyet ugymond Nagy-Szebenből irtak ő hozzá: Der Leser wird daraus entnehmen, dass der Kampf der evangelisch-deutschen Kirche Siebenbürgens, für ihre alte Autonomie gegen die beabsichtigte sogenannte „Oberaufsicht des Staates“ nicht in die gleiche Linie zu stellen ist mit etwaigen kirchlichen Versuchen in Deutsch- land, welche gegen wirkliche, aus dem Begriffe des modernen Rechtsstaates stammende Ansprüche staatlicher Aufsicht kämpfen. — Bei jenem Kampfe der evangelisch deutschen Kirche Sieben- bürgens, handelt es sich um die in historischem Boden wurzelnde Pflicht der Selbsterhaltung deutscher Wissenschaft, deutschen Volkstums und evangelisch-protestantischen Lebens, gegen Magyarisierung und Romanismus. — Nagyon jellemző és érdekes nyilatkozat ez.

Megjelent **A keresztyén egyház történelme**, írta Varga Lajos sárospataki theologiai tanár. 1 kötet. A Reformáció előtti korszak vagy a katholicismus fejlődése, az egyház egyetemes uralma és hanyatlása (I—XVI. 533 lap.) Ára 4 frt. Magyar prot. egyházi irodalmunk terén megjelent ezen nagybecsű munkát

örömmel üdvözöljük, melyben egy hivatásának élő buzgó tanár nemes munkálkodásának eredményével találkozunk. A mű meg- jelenhetésének alapja a tanítványi szeretet és elismerés, miután „a kiadás költségeit részben hallgatói fedezik.“ — Általában dicséretre méltó és kiemelendő a sárospataki tanuló ifjuság azon szelleme és érzéke, mely régi idő óta abban nyilvánul, hogy buzgó tanáraik irodalmi működését megkönnyítették az által, hogy műveik kiadásának költségeit elvállalták és fedezték. Az ezelőtt 2 évvel megjelent egyházi szónoklattant Mitrovics Gyu- lától, szintén „a vallás és egyháztudományi szak hallgatói“ adták ki.

Ezen első kötetet még kettő követi, a második a reformá- tiótól a XIX. századig terjedő eseményeket tárgyalja, a harmadik a XIX. század vallási és egyházi mozgalmait ismerteti s egynek- egynek terjedelme 25—30 iv leend. A munkás szerzőnek erőt s kitartást kívánunk nagy munkája befejezéséhez.

Ezen első kötet részletes ismertetésére és méltatására későbbben visszatérünk.

A német egyházi beszéd — irodalomban legújabb meg- jelent művek: Evangelien-Predigten von Römheld (Gotha 6 márk). Ezen egyházi beszédek most Németországon a legkelendőbbek, leginkább előadásuk életteljessége és népszerű- sége miatt, rövid idő alatt 5 kiadást értek. Die christliche Predigt in der evangelischen Kirche Deutschlands, herausge- geben von Stöckicht. Nagy 3 kötetes gyűjteményes munka. 1-ter Band: Evangelienpredigten, 2-ter Band: Epistelpredigten, 3-ter Band: Predigten über freie Texte. Egy-egy nagy kötet ára 8 márk. Konfirmationsreden aus den Jahren 1868—1879. von dr. Fr. Ahlfeld. Inkább a szerző hirneves volta miatt említjük fel.

A gyakorlati biblia magyarázatok ügyében. Van szerencsém tisztelt előfizetőimet értesíteni, hogy negyedéves szakközlönyöm első füzetét, — melynek ha egy véletlenül közbelépett nyomdai akadály hátra nem veti, január hó 1 én kellett volna megjelenni, a reánk következő február hó 10-én fogom — ha Isten életemnek kedvezend — 2000 példányban szétküldeni. Kérem tehát e jelen- téssel kapcsolatosan mindazokat, a kik e vállalatot megis- merni, s eshetőleg megrendelni óhajtják, sziveskedjenek legalább egy levelezési lapon annyival is inkább gyorsan értesíteni enge- met, nehogy ellenesetben, a legjobb akaratom mellett se legyek képes az elkésett jelentkezőket kielégíteni, mit felette sajnálnék. Az első füzet Mózes, Sámuel, Dániel és a Zsoltárok könyvéből, — továbbá Pál apostol Timotheushoz irt első levele és Judás apostol közönséges leveléből fog munkálatokat hozni: Koren Pál, Haan Lajos, Barakonyi Kristóf stb. uraktól, és egy szintén templomi használatra készített „Biblia ismertetés“-t, Köny- ves Tóth Kálmántól. Gyoma, 1881. jan. 24-én. Garzó Gyula, ref. lelkész. — A „Gyakorlati bibliamagyarázatok“ szer- kesztője és kiadója.

A Nagy Lajos mikespercsi ref. lelkész által irt „Vázlatok közönséges, ünnepi és alkalmi egyházi Beszédekhez“ című munka kikerült immár a sajtó alól s a napokban a t. megrende- lőknek szét fog küldetni. — Ezt most csak jelezzük. — Magát a munkát annak idején bővebben fogjuk ismertetni. Ára a műnek 2 frt. 60 kr.

Kérő szó

a vitkai ref. lelkész Ujlaki Gábor és szegény családja érdekében.

Hallatlan és megrendítő dolgokról értesült legközelebb a tiszántuli ref. egyházkerület püspöki hivatala. Ugyanis a

Szatmármegyébe kebelezett vitkai ref. egyházban, mult évi november 2-án d. u. 4 órakor a lelkész lak udvarán levő, diszes csak mostanában épült, a magtárral egy fedél alatt álló istálló — minden ismeretes ok nélkül lángba borult s néhány perc kellett, hogy a lelkésznek ott elhelyezett gabona s általában élelmi készlete, gazdálkodás és háztartáshoz szükségelt eszközei megsemmisüljenek. Másnap november 3-án szinte d. u. 4 órakor a lelkész laktól néhány méternyi távolságra álló apró marha istálló; következő nap november 4-én szinte d. u. 4 órakor, a folytonos őrizet dacára a sertés öl s a lelkésznek minden takarmánya több mint 300 frt értékben égett el, valamint a tanító udvarán levő istálló is. — Végre nov. 6-án d. e. 11—12 óra között a folytonos őrizet alatt álló lelkész lak hamvadt el.

Ekkor az egyház ládája, levéltára s a lelkésznek még megmaradt kevés ingóságai a templomba helyeztetek el s félve, hogy a gonosz merénylő a templom és torony belső helyiségébe jut s ott helyezi el pokoli gépeit: a toronyba vezető feljárók kiszedettek, a templom őrizet alá vétetett, az iskola bezáratott s az isteni tisztelet csak akkor nyitott meg 10 nap mulva, midőn a torony erős zárral láttatott el, ekkor is folytonos őrködés mellett.

Nem lévén hely Vitkán az általános rémület miatt, hol a lelkész megvonulhasson, a szomszéd olcsvai egyház derék lelkésze s előljároi adtak menedéket az üldözött lelkész családnak s innet járt át a lelkész egyházába a naponkénti szolgálatok teljesítése végett.

Majd csendesülvén az általános rémület, mely a vallássságáról s jó akaratáról annyira ismeretes vitkai egyházközség tagjait eltölté, november 20-án a lelkész családjával együtt visszatért egyházába. Egy közbecsülésben álló jámbor földmives fogadta őket be szerény hajlékába s már kezdének a sok zaklatás után magukhoz térni, midőn december 2-án d. u. 2 és 3 óra közt azon szánakozó emberbarátnak istállója borult lángba, ki a lelkésznek és családjának menhelyet adott, midőn a lelkésznek még megmaradt kevés ingósága is megsemmisült.

Ekkor ismét az olcsvai egyház lelkésze vette őltalma alá a lelkész családot s adott hajlékot és táplálékot az üldözötteknek.

E közben a tűz elől lefedelezett taniitói lak felépítettvén, december 27-én visszatért a lelkész Vitkába, gyermekágyban fekvő nőjét az olcsvai lelkész né ápolása alatt hagyván, majd folyó évi január 5-én nője is vissza jött és két napra január 7-én d. u. 3—4 óra közt lakhelyük ismét lángba borult, nőjét félholtan ragadták ki néhány hetes csecsemőjével; harmad nap mulva január 9-én vasárnap pedig, midőn a harangok a hivatást isteni tiszteletre összehívták s már már az isteni tisztelet megkezdődött, a lelkésznek egyetlen megmaradt vagyonkája — egy kazal szalma — az is a lángok martalékává lőn. S míg a kazal szalma égett, egy más felekezetű ember felhasználva azon alkalmat, hogy a nép a tűzoltással foglalkozott, vasvillával az ártatlan lelkészi családra akart törni, de e rettenes szándékában feltartóztatott. Midőn a szegény beteges lelkész né azt megtudja, csecsemőjét karjai közül kiejtve oly jelenet állott elő, melyet nincs toll mely leírhatna, a jaj kiáltások, a félholt nő segélyére sietők kétségbeesései, legfőbb fokra emelék az általános rémületet.

Imé ezeket hallva és olvasva mindenki látja, hogy itt szándékos pusztítás ördöge dühöng a szegény lelkész és csa-

ládja ellen, hogy kit vagy kiket terhel a rettenetes gyanu, azt majd a felsőbb hatósági közegeknek lesz tisztók megállapítani, most még csak fájdalmasan jelezhetjük, hogy dacára a több izbeli folyamodásnak és sürgetésnek ez ideig nagyon kevés történt.

Arról azonban mindenki meggyőződhetik, hogy az ily rettenetes helyzetbe jutott lelkésznek segélyre, támogatásra van szüksége. Ujlaki Gábor pedig azt annyival is inkább megérdemli, mert élete az igazi becsületesség, fáradhatlan munkásság, lelképásztori bölcs gondoskodás és eszélyesség szép erényeit tünteti fel. Az egyházközség tagjai igaz szeretettel ragaszkodnak hozzá, mit mutat az is, hogy ottani 10 éves hivataloskodása alatt gyülekezete, (600 lélek) több mint 12 ezer forintot fordított egyházi iskolai célokra saját áldozatkészségéből.

Siessünk tehát megmentésére szegény lelkész társunknak, s igyekezzünk enyhíteni nehéz sorsát az által, hogy részére s családjá tagjai, neje és 3 ártatlan gyermeke javára adakozzunk.

A kegyes adományokat vagy közvetlen hozzá, Vitka u. p. Nagy Dobos vagy a szerkesztőséghez kérjük juttatni.

A szerkesztőség 5 forint aláírással kezdi meg a segély-uyujtást.

Debreczen 1881. Febrnár 1.

A szerkesztőség.

Külön félek.

A Protestáns egyházi és iskolai lap azon tudósításunkat, hogy az egyetemes konvent márczius 8-án tanácskozásait Budapesten folytatni fogja, következő megjegyzéssel kíséri: „Nem tudjuk mire vélnie hirt, mely tartalmát tekintve leghőbb óhajainkkal találkozik s kifakadó örömmel üdvözölnők, ha lehetők tartanók. Ámde minthogy az utolsó konventen, márcziusban tartandó folytatásról szó sem volt, superintendentialis gyűlések sem rendelkeztek ez ügyben: nem képzelhetjük, ki hitta össze márcziusra a konventet. — B. Vay Miklós mint a konvent rendszerint elnökéről korábbi esetekből tudjuk, hogy oly meghívást csak a superintendenciák többségének világosan kijelentett kívánatára indítana el. Mi tehát e hirt csak mint pium desideriumot regisztráljuk.“

Mi sem tudjuk mire vélni, honnan e tamási hitelenség, és még csak távolról sem sejtjük, mivel adhatott lapunk oly föltevésre okot, mintha a légből venné alaptalan hirt, melyeket aztán az olvasók nagy meglepetésére és csudálkozására szélnek bocsát?

Tisztelt laptársunknak azon kifogását pedig, hogy szó sem volt a legutóbbi konventen a márczius hóban tartandó folytatásról, határozottan minden alapot nélkülözönek kell nyilvánítanunk; volt biz arról 3 izben is, a mint azt a konventi jegyzőkönyv eredeti példányából kitudjuk mutatni, de a lett a közös megállapodás, hogy ne vitessék az jegyzőkönyvbe, az elnökség majd megítéli azt, mikor látja czélszerűnek annak egybehívását, tehát idő megjelölése nélkül az egybehívás egyszerűleg az elnökségre bízott. Azt az érvelest pedig, hogy talán a superintendenciák nyilatkozatát be kellett volna várni ezen konvent tarthatására nézve, valójá-

ban nem értjük; hiszen ez merőben folytatása az előbbinek, a tanácskozások folyama csak elhalasztatott, a tárgyak ott vétetnek fel, a hol félben maradtak. De meg kérjük, nem azt kívánja-e a dolgoknak természetes menete, hogy midőn a tavasszal tartandó egyházkerületi gyűlések fölhi. atnak a zsinattartás ügyében intézkedni, a konvent azon értesítést adhassa, már a főtiszt. egyházkerületeknek: imé az előmunkálatok befejezvék; vannak javaslatok készítve egyházalkotmány, tanügy és az egyházi törvényhozás tárgyában, melyeket minden egyházkerület zsinati képviselőinek figyelmébe ajánlhat, a mi azonban nem zárja azt ki, hogy minden egyházkerület új tervezetet is ne adhasson és terjeszthessen azon tárgyakban is a zsinat elé.

Nagy köszönettel tartozunk tehát G. Dégenfeld Imre főgondnok jelenleg konventi elnök urnak, hogy a konvent egybejövetelére nézve intézkedett. Mert a zsinati előmunkálatok befejezésén kívül, talán más sürgős teendők megbeszélése, és megoldása is várakozik még ezen egyetemes konventre, legalább a mi csekély nézetünk szerint.

Emberbaráti és vallásos áldozatkészség Amerikában.
1879. márcziusban halt meg Bostonban 93 éves korában Asa Otis, hagyott a congregationalisták missió-társaságának, az American Board-nek, 1 millió dollárt. Ugyancsak Bostonban Walter Haslings hagyott a Harvard-egyetemnek fél millió dollárt. Több millió dollárt hagyott Baltimore városának a néhány évvel ezelőtt meghalt quaker John Hopkins, mely összesen egyetem és egy kórház alapítatott. Ugyancsak Baltimore-ban a 91 éves Vilson Tamás gyermekkórházra 700,000 dollárt hagyott. Clevelandban Case Leonard nevű agglégény egy ott alapítandó főiskolára 1 1/2 millió dollárt. Az amerikai vasutkirály Asa Tacker 2 millió dollárral alapította a Bethlehem-egyetemet. Halála után ismét 2 milliót hagyott ez egyetemnek. Newyorkban Strecker asszony, ki a mult évben halt meg, 300,000 dollárt hagyott jótékony célokra. Két református kollégiumot alapított a Wilhelm család Semersetben, mindegyiket 120,000 dollárral. Az 50, 60 ezer dolláros hagyományok nem ritkák.

Távol van tőlünk ilyen óriási összegekre buzditgatni a magyar protestántismust; ezekhez hasonlókat continensünk egyik állama sem birna felmutatni, még ha épen olyan mértékű volna is az áldozatkészség mint Amerikában. Különben is a szegény özvegy fillére lehet még e roppant adományoknál is becsesebb. Csak azt jegyezzük meg, hogy ezen roppant adományok nagyrészt a protestáns keresztyén szellemből fakadtak, és a protestántismus hiveinek áldozatkészségét mindig feltételezi.

Egyetem Balajton. A „Miskolcz“ írja, hogy legközelebb egy Balajthi Károly nevű uri ember, mintegy 40—50 ezer forintra menő vagyonát Balajt községben felállítandó jogi s orvosi akadémiára rendelte fordíttatni. És minthogy ez összeg ily jelentékeny terv kiviteléhez kevés volna, elrendelte, hogy a pénz tökéssétek mindaddig, míg 4—5 millióra nem szaporodik.

A debreczeni ref. főiskolában az akad. tanfolyamokban az első félév jan. 31-én zárult be, a 2-ik félév febr. 9-én veendi kezdetét.

Tanácskozás egyházi törvénykezési rendtartásunk tárgyában. — Az egyetemes konvent által e tárgyban kinevezett bizottság, Beóthy Zsigmond elnöklete alatt, folyó hó 18-ik napján délelőtt 9 órakor kezdi meg tanácskozásait Budapesten.

Nagy Pál tépei ref. lelkész, egyházmegyei tanácsbíró volt helyettes esperest, január 24-én délután halt meg, temetése 26-án ment végbe. Egy kitünőleg képzett, valódi lelkipásztori jellemű férfiut vesztettünk el benne. *)

*) Bővebb necrologot kérünk.

Felelős szerkesztő: **TÓTH SÁMUEL.**
Szerkesztő társak: **BÉKÉSI GYULA,**
GERGELY KÁROLY,
GÉRESI KÁLMÁN.

HIRDETÉSEK:

Eladó múzeum.

Egy múzeum, melyben van 130 darab kitömött állat, tojás, csiga, ásvány és régi pénzgyűjtemény: eladó. Meglehet nézni, lehet tudakozódni Diószegen, Kalmár Ferencz tanítónál.

KÖNIG RUDOLF ref. lelkésznél

(Budapest, Váci-ut 76. sz. a.)

megrendelhetők a következő vallásos iratok.

1. Bibliai kézikönyv. Kalauzul a Szent-Irás tanulmányozásához. Készítette: Dr. Angus József, a Royal Asiatic Society tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Angolból fordítva 46 iv, földabroszokkal; vaszonba kötve 3 frt 80 kr.
2. A zarándok utja (képekkel). Egész vászonban, czimmel, 25 iv kötve 80 kr.
Ugyanaz, fél vászonba kötve 70 kr.
3. Bibliai földrajz (képekkel). Palaestina földabroszával, 23 1/4 iv kötve 70 kr.
Ugyanaz, finom kötésben 90 kr.
4. Bibliai régiségek (képekkel). Palaestina földabroszával, 23 iv kötve 70 kr.
Ugyanaz, finom kötésben 90 kr.
5. Hajnalpir (képekkel). Egész vászonban, kötve 70 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 40 kr.
6. Napfelkölte (képekkel). Egész vászonban, kötve 70 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 40 kr.
7. Dr. Saphir: Krisztus és az Irás. 11 iv kötve 60 kr.
8. Frigyes katona, 3 képpel. 7 1/2 iv kötve . 60 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 30 kr.
9. Kristóf vén kintornája, vagy: „Otthon, édes otthon,“ 3 képpel. 11 iv kötve . . . 50 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 30 kr.
10. Jézus szavai az elfáradtához. Elmélkedések a hónap minden egyes napjára, kötve 5 kr.

Budapestről, minden küldemény bérmentve szállittatik.

1 - 6